

Motion Ekonomipolitik

Yrkande:

att Piratpartiet ersätter samtliga sakpolitiska ställningstaganden inom området ekonomi med följande text:

Ekonomipolitiskt program

Överblick - Piratpartiet vill att:

- Ekonomisk och politisk rovdrift bekämpas
- Företagspolitiken görs mer human och främjar små- och mikroföretagare, innovationsföretag och forskning.
- Ekonomin är resilient och tar ansvar för framtida generationer, samt inkluderar externaliteter och systemtjänster istället för att ignorera dem
- Individen ska ha agens över sin egen ekonomi, sin livsstil och sin tillvaro
- Data, information och kunskap betraktas som integrerade delar av ekonomin

0. Inledning

Majoriteten av dagens politiska partier utgår från att vi befinner oss i en industriekonomi eller möjligen en tjänsteekonomi. Piratpartiet utgår, till skillnad från övriga partier, från att vi idag lever i en informationsekonomi, även kallad kunskapsekonomi, med allt vad det innebär. Därav bör partiets ekonomiska politik utgå från de förutsättningar detta medför.

I en informationsekonomi/kunskapsekonomi finns andra värdeskapare och värdebärare än i en industriekonomi eller tjänsteekonomi. Det tillkommer nya, mer abstrakta råvaror och produkter. Betalmedel är digitaliserade och finansmarknaden är mer virtuell än vad den någonsin varit tidigare. Hotbilden mot det ekonomiska systemets stabilitet förändras, tillsammans med lösningarna som kan säkra det.

Piratpartiets vision är för en flexibel ekonomi med människan i centrum. Vi har en unik möjlighet att bygga en verkligt stabil ekonomi där alla kan välja hur de vill leva sitt liv.

1. En hållbar ekonomi

Rovdrift försätter ekonomin i obalans och urholkar eller underminerar dess fundament. Det sker genom att överutnyttja mänskliga och naturliga resurser för ekonomisk vinning.

Överutnyttjande av Naturresurser underminerar möjligheten för framtida generationer att leva av och åtnjuta samma naturresurser. Det urholkar samtidigt ekonomins fysiska fundament och underminerar dess förmåga att motstå kriser och störningar.

Överutnyttjande av mänskliga resurser leder till minskat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. genom utbrändhet, ekonomiska förluster, andra former av mental ohälsa, osv.).

Även politisk rovdraft kan förekomma – dvs. missbruk av digitala, mänskliga eller naturliga resurser för att vinna makt. Exempel på detta är desinformationskampanjer, nepotism och andra former av korruption. Den skada som politisk rovdraft orsakar är inte alltid lätt att se, men den är minst lika farlig för ekonomin som rovdraft på naturresurser. Politisk rovdraft utnyttjar ett redan försvagat socialt kapital och fortsätter sedan att urholka det för politisk vinning.

Resultatet kan bli politisk polarisering, minskad tillit till samhället och andra människor, samt att respekten för samhällets institutioner, auktoriteter och symboler urholkas. Om det tillåts fortgå leder det till en ökning av korruption, maktmissbruk, extremism och organiserad brottslighet.

Obalans i det ekonomiska systemet leder inte bara till utarmning av naturresurser, utan leder även till försvagat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. via utbrändhet, ekonomiska förluster, mm.). När det sociala kapitalet försvagas ökar risken för polarisering, korruption och brottslighet. Dessa faktorer kan i sig leda till auktoritära regimer – antingen genom överdriven lagstiftning och övervakning, eller genom att polariseringen, korruptionen och brottsligheten utnyttjas för politisk vinning och underminering av politiskt motstånd¹.

Därför vill vi:

- §1 Ta bort eller modernisera de verktyg som oligopolen använder för att säkra sin makt, exempelvis patent, upphovsrätt, övervakning och korruption.
- §2 Införa skuld- och pantbegränsningar
- §3 Kräva transparens i offentlig sektor
- §4 Ställa korrupta politiker och tjänstemän till svars
- §5 Modernisera lagen om offentlig upphandling
- §6 Skydda gemensamma naturresurser som t.ex. vattendrag, skog och fjällmiljö

¹ Denna process har skett i bl.a. Ryssland, Ungern, Serbien och Uzbekistan och är väl dokumenterad av statsvetare, antropologer och kriminologer i ett flertal länder (t.ex. Bálint Magyar, Robert Putnam, Felicia Allum, m.fl.). Populärvetenskaplig litteratur i ämnet finns även att läsa – t.ex. Post-Communist Mafia State: The Case of Hungary av Bálint Magyar eller [följande artikel i BalkanInsight](#). För den som är intresserad av lite mer akademisk läsning rekommenderas [följande studie om Italienska Maffian](#).

§7 Främja decentralisering i finansiell sektor och motverka ocker

§8 Hålla kommersiella investeringsföretag ansvariga för de externaliteter deras investeringar genererar

§9 Främja transparens kring storbolagens verkliga huvudmän

§10 Främja informations-läskunnighet hos allmänheten

2. En småskalig ekonomi med bred kompetens

Idag råder obalans mellan storföretag och små- och mikroföretagare. Lagar, skatter, upphandlingskriterier och andra strukturer är utformade för storföretag i första hand, vilket skapar osynliga barriärer för små och potentiellt innovativa verksamheter. Detta leder till ojämna konkurrensförutsättningar på arbetsmarknaden.

Små- och mikroföretagare spelar en viktig roll i ekonomin. De skapar arbetstillfällen, tillhandahåller viktiga tjänster och stärker den lokala ekonomin på mindre orter. Nätverk av småföretagare har även en samhällsbyggande funktion som kan bidra till den mångfald, flexibilitet och redundans som krävs för en resilient ekonomi på både lokal och nationell nivå.

Upphovsrätt och immateriella rättigheter

För att skydda immateriella rättigheter används idag patent och varumärken. Även om deras syfte är att skydda människor och företag från exploatering är dagens patent- och varumärkeslagstiftning utformad på ett sådant sätt att den alltför lätt kan missbrukas. Patenttroll kan utnyttja lagstiftningen för att bedriva utpressning eller bedrägerier mot småföretagare och privatpersoner (ofta med hjälp av deras egna patent). Storföretag kan utnyttja lagstiftningen för att blockera konkurrenter – särskilt om de är små.

Patent framhävs även som en föredragen lösning av inkubatorer och företagsrådgivare, men det finns andra alternativ – t.ex. Principen om öppna källor/öppen källkod (open source). Uttrycket open source må vara myntat inom IT-branschen, men principen har gamla anor. Inom den akademiska världen har det länge varit praxis att fritt dela kunskap med varandra.

Även företag har använt sig av open source-principen. Nils Bolin uppfann trepunktssäkerhetsbältet 1959 under sin tid på Volvo. Volvo släppte sedan patentet fritt till omvärlden så vem som helst i branschen skulle kunna installera det i sina fordon. Konsekvensen av detta är att trepunktsbilbältet har blivit en branschstandard som räddar liv runt om i världen. Volvo är inte ensamma om att implementera principen. Tesla släppte patenten för sina bilbatterier år 2014.

Implementering av denna princip om öppenhet öppnar upp för nya företag och innovationer. Det stärker utvecklingen, möjliggör decentralisering och bidrar till en starkare ekonomi.

Forskning spelar en central roll i en kunskapsekonomi

Forskning spelar en central roll i en kunskapsekonomi. Men den demokratiserade kunskapen innebär att forskning inte längre är begränsad till storföretag, myndigheter och akademiska institutioner. Idag kan forskning bedrivas av vem som helst som har rätt kunskap, rätt utrustning

och tillgång till internet. Denna demokratiserade forskning skapar den decentraliserade kunskapsbas som behövs för att stimulera nya, innovativa företag.

Därför vill vi:

§11 Främja bruket av open source- och motsvarande principer inom offentlig sektor

§12 Inkludera utbildning inom open source-principer och resurser (t.ex. Libre Office, Blender, GIMP, mm.) inom ramen för sociala åtgärder och statlig företagsutbildning (t.ex. hos arbetsförmedlingen, företagarcentrum, osv.)

§13 Utbilda intressenter inom offentlig sektor i open source-principer och hur man kan använda sig av dem utan att öppna upp juridiska fallgropar

§14 Modernisera utvärderingen av arbetsmarknadsåtgärder

§15 Modernisera och komplettera dagens arbetsmarknadsåtgärder

§16 Utred den långsiktiga effekten av nuvarande arbetsmarkadspolitiska åtgärder på ekonomin som helhet

§17 Främja finansieringsmodeller som kompletterar den skuld-baserade finansieringen för företagare och som fungerar bättre för mindre aktörer

3. En robust och uthållig ekonomi

Ett resilient system klarar av att motstå och återhämta sig från störningar, fel och kriser. En ekonomi kommer utsättas för belastningar och kriser – det är naturligt, men det ska inte behöva innebära att det blir omöjligt för stora delar av befolkningen att leva ett värdigt liv.

Följande element är nödvändiga för resiliens:

- Anpassningsbarhet och flexibilitet (agility)
- Transparens (transparency)
- Redundans (redundancy)

Decentralisering och mångfald stärker flexibiliteten och bygger upp redundansen. Transparens stärker tilliten mellan befolkningen och samhällets institutioner, minskar risken för korruption och säkerställer att objektiva bedömningar och prognoser kan göras.

När resurser, metoder och kunskap istället koncentreras i oligopol eller kraftigt centraliserade strukturer minskar både transparens och redundans. Oligopolen blir därmed systemkritiska och ekonomin mister sin förmåga att snabbt anpassa sig till förändringar. Konsekvenserna av en kris blir då enorm – och kan behöva mätas i både pengar och människoliv.

Eftersom ekonomin inte existerar i ett vakuum, måste även dess fundament bibehållas för att ekonomin ska kunna behålla sin resiliens.

Obalans i det ekonomiska systemet (t.ex. genom oligopol) leder inte bara till utarmning av naturresurser, utan leder även till minskat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. via utbrändhet, ekonomiska förluster, mm.). När det sociala kapitalet minskar ökar risken för polarisering, korruption och brottslighet. Dessa faktorer kan i sig leda till auktoritära regimer – antingen genom överdriven lagstiftning och övervakning, eller genom att polariseringen, korruptionen och brottsligheten utnyttjas för politisk vinning och underminering av politiskt motstånd.

Det betyder att ekonomin är beroende av friska mänskliga resurser och vitala naturresurser och ekosystem i första hand. ett balanserat informationssystem och en balanserad valutahantering. I praktiken innebär det att ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet är nödvändig för att få en ekonomi som är stabil nog att hålla i många generationer.

Svärmekonomin – en resilient lösning

Ett sätt att lösa tillkortakommanden i dagens ekonomi är att helt enkelt organisera ekonomin på ett annat sätt. Digitaliseringen gör det möjligt att utnyttja självorganiserande strukturer i högre utsträckning än någonsin tidigare. Det innebär att vi kan samarbeta i stor skala utan styrning för att uppnå ekonomiska mål. Det går att se det här fenomenet i praktiken i alla de REKO-ringar som uppstått runt om i Norden². REKO är en folkrörelse med tillräckligt momentum att det växer av egen kraft. I en REKO-ring marknadsför många små producenter sina varor genom dedikerade grupsidor i sociala medier. Konsumenter beställer sedan vad de behöver och hämtar upp sin

² REKO-ringar har framhävts som god praxis av EU-initiativet Interreg. Ytterligare information på Svenska finns att läsa hos Hushållningssällskapet

beställning vid en förbestämd tid. Dessa REKO-ringar kompletterar existerande livsmedelskedjor med decentraliserade alternativ, möjliggör för små, ofta miljövänliga verksamheter att existera, och stärker den lokala ekonomin.

En liknande form av självorganisering kan ses hos företag som arbetar efter AGILE-principer, initiativ inom delningsekonomin, project inom Open Source-rörelsen, samt komplementära handelssystem och valutor (LETS³, tidsbanker⁴, WIR⁵, Torekes⁶, Brixton-pundet⁷, osv.).

Den här typen av självorganisering påminner om det sätt som bin och myror organiserar sina svärmar och kolonier. Därför kallas det svärmning (Swarming). När ekonomin organiseras efter dessa principer får vi en Svärmekonomi.

Från ett resiliensperspektiv har Svärmekonomin betydande fördelar över den nuvarande ekonomiska modellen. Dess decentraliserade och pluralistiska natur gör den flexibel och skapar redundans. Eftersom hjärtat i en svärmekonomi är mänskliga nätverk främjar den även uppbyggnaden av socialt kapital – något som är nödvändigt för tillit, trygghet och en fungerande demokrati. Transparens är även den nödvändig i en svärmekonomi. Det stärker tilliten mellan medborgare och samhället, främjar innovativt tänk och förebygger korruption.

Därför vill vi:

§18 Bedriv penningpolitik som stärker ekonomisk decentralisering

§19 Ta bort juridiska, skattemässiga och strukturella hinder för ekonomiska lösningar som stärker lokala ekonomier och belönar det oavlönade arbetet (t.ex. sociala valutor, tidsbanker o. dyl.)

§20 Modernisera regleringen av elektroniska valutor och blockkedjeteknik

§21 Motverka bildandet av monopol och oligopol genom att begränsa de verktyg som dessa använder för att behålla sin makt (patent, upphovsrätt, övervakning och desinformation)

§22 Bedriv ekonomisk politik som bidrar till uppbyggnaden av socialt kapital genom att sätta människan i centrum

§23 Investeringar som kan komma att påverka människor, miljö eller ekonomi negativt måste redovisa förväntade externaliteter och hur man syftar till att minska dem eller betala för dem.

§24 Främja skapandet av en öppen internationell standard för ovanstående punkt

³ LETS står för Local Exchange Trading System och är ett slags komplementärt valutasystem

⁴ Tidsbanker finns i minst 35 länder, men är särskilt populära i USA och Storbritannien. Ordet "Tidsbank" myntades av juristen Edgar S. Cahn som ville skapa ett system som belönar traditionellt obetalt arbete (t.ex. arbete i hemmet, volontärarbete, mm.). Konzeptets rötter kan dock härledas till 1800-talets socioanarkistiska strömningar. Tidsbanker använder tid (timmar) som valuta och har använts för att möjliggöra viktiga samhällstjänster som den traditionella ekonomin inte klarat av att tillhandahålla.

⁵ WIR är en Schweizisk komplementär valuta. Den är samtidigt världens äldsta komplementära valuta som ännu finns i circulation. Den hanteras av kooperativa WIR Bank som har över 60 000 medlemmar.

⁶ Torekes är en Belgisk social valuta

⁷ Brixton-pundet är en Brittisk social valuta

§25 Stärk transparensen i offentlig sektor och främja implementeringen av
transparensstandarder inom privat sektor

4. En ekonomi byggd på mänsklig värdighet

Att ha agens innebär mer än friheten att fatta egna beslut. Det handlar om att ha makt över sin tillvaro – oavsett bakgrund, livsstil och förutsättningar.

Agens har en fysisk komponent och en psykologisk komponent. Den fysiska komponenten består av påtagliga faktorer som läge, funktionsduglighet och ekonomiska tillgångar. Den psykologiska komponenten består av mer abstrakta faktorer som självbild, kunskap och världsuppfattning.

Avsaknad av agens leder till frustration, bitterhet och – i längden – till psykisk ohälsa. Beslutsförmågan försämras och kontrollbehovet ökar – något som ökar risken att både utsättas för brott och att själv begå dem⁸. Oavsett vilket av dessa utfall som sker kan det leda till en urholkning av humankapital och därmed en obalans i ekonomin som helhet.

För att uppnå de fysiska förutsättningarna för agens krävs:

- tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna agera på de alternativ som finns och möjligheten att använda ens ekonomiska resurser för att delta i ekonomin(ekonomisk agens)
- fullgod funktionsförmåga eller något som kompenserar för tillfälliga eller permanenta funktionsbegränsningar (t.ex. hjälpmedel, medicin, assistans, osv.)
- möjligheten att fysiskt kunna förflytta sig till en plats med optimala förutsättningar för ens behov

För uppnå den psykologiska komponenten krävs:

- tillräcklig kunskap om möjligheter och alternativ
- fullgod och korrekt information i övrigt
- förmågan att förstå ovan nämnd informationen- en tro på ens egen makt att påverka sin situation och tillvaro

Agens över ens ekonomi

Den mest grundläggande förutsättningen för individuell agens är ekonomisk agens. Det behöver därför finnas acceptans och stöd för en bred variation av legala inkomstgenererande aktiviteter.

Dagens ekonomi saknar adekvata sätt att värdera det obetalda arbete som sker inom ramen för ideella verksamheter, kulturaktiviteter, hobbyverksamhet eller i hemmet. Därför behövs ytterligare verktyg som möjliggör för dessa aktiviteter värde att fortsätta skapas. En lösning skulle kunna vara att implementera en basinkomst, men även alternativ som sociala valutor och lokala handelssystem kan vara värdefulla. Därför är det viktigt att juridiska och strukturella hinder för deras implementering tas bort.

Agens över ens livsstil

⁸ Detta har blivit särskilt tydligt under coronapandemin där individer aktivt bryter mot lagen för att få en upplevelse av agens i sin tillvaro (t.ex. Genom att gå på olagliga fester). [rekrytering av penningkurirer]

Livsstilsval (t.ex. att skaffa familj, att bedriva volontärarbete, etc.) ska inte utgöra ett hinder för ekonomisk agens. Förutsättningarna för att bättre tillvarata värdet i "obetalt arbete" kan utvecklas genom alternativa handelssystem, sociala valutor och komplement som basinkomst.

Agens över ens tillvaro

Agens över ens tillvaro handlar om att kunna förändra ens förutsättningar – t.ex. genom att byta karriär, starta eget företag, prova något nytt eller flytta till annan ort/land.

Profilering och agens

I en digital värld är det lättare än någonsin att underminera människors agens. Genom att profilera människors digitala beteenden kan denna information användas för att manipulera människors verklighetsuppfattning, beslutsförmåga och psykologi. Detta underminerar agensens psykologiska komponent, men kan även påverka den fysiska om individen manipuleras till självsvådliga handlingar.

Därför vill vi:

§26 Utreda möjligheten att implementera/stödja sociala valutor, lokala handelssystem och liknande

§27 Införa basinkomst

§28 Stärka utsatta gruppers förmåga att motstå olika former av bedrägerier (som t.ex. försök att rekrytera dem som penningkurirer)

§29 Stärka tillgången på de hjälpmedel som förbättrar permanent eller tillfälligt funktionshindrades förmåga att delta i ekonomin

§30 Införa utbildningar om samhällets olika hjälpmedel och trygghetssystem i grundskolan

§31 Informera människor om alla sina alternativ vid kontakt med myndigheter

§32 Byta namnet på Arbetsförmedlingen till något som bättre reflekterar dess egentliga uppdrag

§33 Modernisera lagstiftning kring småskaligt företagande

§34 Modernisera inkomstbeskattningen

§35 Motverka stiftandet av lagar vars implementering står i strid med naturlagar eller inneboende tekniska begränsningar

§36 Stärka kontraheringsplikten (rätten till grundläggande tillgång till penningssystemets verktyg)

§37 Bedriva penningpolitik som stärker individens ekonomiska agens

5. En ekonomi för kunskapssamhället

Till vardags betraktar vi data som specifika typer av information som flödar i den digitala världen. Men vi har som människor använt oss av data i årtusenden innan vi uppfann maskiner som kunde bearbeta den åt oss. Att läsa och skriva är att bearbeta data som består av abstrakta symboler (dvs. bokstäver/skriftspråk) för att tolka ut information (en saga, ett recept, en medicinsk avhandling, osv.). Den informationen kan vi sedan förädla för att skapa nya idéer, berättelser, analyser och produkter. Det är i förädlingen av information som vi genererar värde.

I en kunskapsekonomi blir data en av våra viktigaste "råvaror." I förädlad form blir data information som kan användas till allt från omvärldsanalys, forskning och samhällsnytta till manipulation, kriminalitet och krigsföring. Det som avgör är vilken data som används, hur den hanteras och hur den förädlas/bearbetas. Mänsklig data är särskilt värdefull i det här avseendet.

Med kunskap, menas i det här sammanhanget förmågan att bearbeta eller förädla data. Förmågan att bearbeta data är en förutsättning för att fungera i samhället. Förmågan att förädla data skapar konkurrenskraft och blir därmed en nyckelkunskap. Både förmågan att bearbeta och förädla information är avgörande för allmänhetens välbefinnande och ekonomiska rörlighet. När människor får egenmakt över sin data och förmågan att bearbeta den ökar deras möjligheter att minska sitt beroende av de som styr över deras tillvaro. De får därmed en ökad agens över sitt liv och sin tillvaro.

Förmågan att övertyga andra att lämna över sin personliga data blir en avgörande maktfaktor - precis som ägandet av kapital var en avgörande maktfaktor under industriekonomin.

Detta öppnar upp för helt nya möjligheter. Samtidigt finns en baksida - den som inte klarar av att läsa och skriva tvingas inte längre att nöja sig med bottenskräpet - den kommer inte ens åt bottenskräpet.

Det här får konsekvenser för hur vi bedömer våra medmänniskors inneboende ekonomiska värde (inklusive kreditvärdigheten) och därmed deras roll i samhället. Till skillnad från tidigare har nu alla som deltar i ekonomin en form av den attraktiva råvaran - mänsklig data. Det skulle kunna ses som att den mänskliga datan skapas genom ett deltagande i ekonomin (direkt eller indirekt) och att den ägs av varje individ som genererar den. Den är heller inte beroende av ett bankkonto, ett värdepapper eller någon form av fysisk fastighet för att äga råvaran. Det enda som krävs är ett direkt eller indirekt deltagande i det ekonomiska systemet.

Så vad är egentligen värdet av data? Vid en första anblick kan svaret tyckas självklart, men så fort man skrapar på ytan blir frågan genast mer komplicerad. Data och information kan ha flera syften och olika värde beroende på vem som brukar (eller missbrukar) den.

Även om en viss information eller data kan anses vara värdelös i den legitima ekonomin är så inte alltid fallet i skugg ekonomin. Både kriminella grupper och fientligt inställda stater kan se samma data som oerhört värdefull eftersom den underlättar för dem att utföra brott eller manipulera sina fiender. Datans värde måste därför betraktas från ett bredare perspektiv än dess omedelbara syfte.

Därför vill vi:

§38 Möjliggöra för alla i samhället att få en grundutbildning som ger dem möjlighet att delta i ekonomin

§39 Möjliggöra för de som inte kan eller har möjlighet att bearbeta data att delta i ekonomin

§40 Bedriva en politik som ger individer makt över sin data

§41 Utreda och modernisera metoder för värdering av data